

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi yhteisluelain muuttamisesta 27.6.2025, VN/1242/2025

Määräaika: Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 22.8.2025

Toimitus: Ensisijaisesti sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausuntomme

Johdanto

Tenon kiinteistönomistajat ry. on ollut vuosien ajan aktiivinen Maa- ja metsätalousministeriön suuntaan tarpeesta muuttaa yhteisluelakia niiden epäkohtien perusteella, joita olemme Suomen pohjoisimman osan osakaskuntien osakkaina konkreettisesti kokeneet. Emme kuitenkaan ole voineet vaikuttaa tähän hallituksen luonnosesitykseen näkemyksinemme eikä niitä viran puolestakaan ole siinä mitenkään huomioitu.

Hallituksen esityksen luonnos keskittyy vain ja ainoastaan yhteisluelain harmonisointiin muiden lakien muutosten osalta sekä koronapandemian vuoksi välttämättömäksi muotoutuneen etäosallistumisen yksityiskohtien määrittelyyn.

Hallituksen esityksen perusteluissa ja taustoituksessa väitetään yhteisalueiden osakkaiden yhdenvertaisuutta parannetun ja kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa vahvistetun. Kyseisistä muutoksista **ei ole luonnoksessa mitään näyttöä – päinvastoin** eriarvoisuutta ja harvainvaltaa lisätään ja omaisuudensuojaa heikennetään, kun osakaskuntien hoitokunnille ollaan antamassa valta määrätä, voivatko osakkaat osallistua kokouksiin etänä ja toimitetaanko kokouskutsu tosiasiallisesti osakkaille millään välineellä. Hoitokunta voi jopa päättää etäosallistumiskiellosta seuraavan pandemian aikana.

Yhteisluelain muutostarpeen peruste

Perustuslakivaliokunta on nostanut Tenon kalastussopimuksen käsittelyssä osakastilojen omaisuudensuojan esille todella vahvasti. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan omaisuudensuoja on perusoikeus siinä missä saamelaisten henkilöiden kulttuurinsuojakin, kun asiassa käsiteltiin kalastusta, kuten laajassa osassa yhteisluelain mukaisissa

osakaskunnissakin. Samassa yhteydessä lainvalmistelijoita on ohjeistettu ottamaan omaisuudensuoja huomioon tulevissa hallituksen esityksissä.

Jo vuosia aiemmin Suomen korkein päättävä taho – Suomen eduskunta on antanut lainsäädäntöpäätöksensä yhteydessä ponsia yhteisuelain kehitystarpeesta.

Eduskunnan lausuma HE 19272014:

”Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisuelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi”.

Kyseiset eduskunnan ponnet sekä perustuslakivaliokunnan kirjaukset ovat lähtöjään pohjoisessa vallinneista epäkohdista, jotka on tuotu lainsäätäjän tietoon aiempien hallitusten esitysten käsittelyssä eikä niihin kyseisiä esityksiä laadittaessa olleet valmistelusta vastanneet tahot riittävästi paneutuneet.

Lopulta kysymys yhteisuelain muuttamisesta on päätenyt pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjaukseen: ”Yhteisuelakia uudistetaan osakaskuntien yhdistämistoimitusten edistämiseksi, etäkokousten mahdollistamiseksi ja osakkaiden tasapuolisen kohtelun parantamiseksi ja että kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien omistajien omaisuuden suojaa vahvistetaan”.

Edelleenkin tämän hallituksen esityksen valmistelijat eivät ole ymmärtäneet voimassa olevan yhteisuelain todellisia ja periaatteellisia kehitystarpeita.

Nykyisen yhteisuelain toteutuminen

Pahimmillaan muutamien suurten osakkaiden tai etniseen intressiin perustuvan osakasjoukon määräysvalta osakaskunnassa voi olla sellainen, että perustellusti voidaan todeta osakaskunnassa vallitsevan 50,1 %:n diktatuuri. Osakkaan omaisuudensuoja sivuutetaan mennessä tullen. Sääntöihin on jopa kirjattu, että osakaskunnan tehtävänä on tietyn etnisen ryhmän kulttuuriin perustuvan toiminnan kehittäminen, vaikka osakaskunnan osakkaista lukumääräisesti alle puolet kuuluu kyseiseen etniseen ryhmään. Tällainen tehtävä romuttaa osakkaiden omaisuudensuojan ja yhdenvertaisuuden.

Tällaisessa osakaskunnassa hoitokunta muodostuu vain ydinryhmän henkilöistä ja hoitokunta nauttii korkeita korvauksia näennäisestä työstä. Korvaukset katetaan osakaskunnan yhteisen vesialueen käytöstä tilitettävistä varoista, jotka kuuluisivat todellisuudessa jaettavaksi kaikkien osakkaiden kesken.

Vastaavasti tällaisen ydinryhmän hallitsema osakaskunta on antanut viranomaisille vain hoitokunnan päätöksellä matkailukalastajien lupahintoja, vaikka hoitokunta toimeenpanevana elimenä ei voisi päätöstä tehdä, vaan päätös pitäisi tehdä yleisessä kokouksessa.

Yksi hoitokunta järjesti yleisen kokouksen pääsiäislauantaina klo 19.00 paikallisessa hotellissa. Paikalla oli yhden ulkopaikkakuntalaisen kiinteistönomistajan lisäksi 6 paikallista osakasta valtakirjoineen.

Sama osakaskunta on rajoittanut osakkaidensa kalastusoikeuden osakaskunnan vesialueella siten, että pienosakkaalla voi olla vain muutaman tunnin kalastusoikeus, kun samaan aikaan suurosakkaat voivat myydä ulkopuolisille kalastusoikeuttaan mittavia vuorokausimääriä.

Miten ja millaisella säädöksellä voitaisiin edellyttää osakaskuntaa ja sen hoitokuntaa toimimaan osakkaiden yhteisen edun mukaisesti?

Vastaavasti tulee pohtia, miten osakkaiden yhdenvertaisuutta ja omaisuuden suoja voitaisiin pätevästi lailla todellisuudessa edistää.

Esityksemme lainkohdittain

7§

Esitämme, että lakiin kirjoitetaan aukoton etäosallistumisoikeus yhteisaluelain mukaisissa osakaskunnissa kaikille osakkaille. Etäosallistuminen ei siis olisi pakollista, vaan samaan kokoukseen voisi aina osallistua kokouspaikassa fyysisesti läsnä olevana ja fyysinen kokous olisi siten aina järjestettävä ottaen huomioon kuitenkin mahdolliset kokoontumisrajoitukset.

Osakaskunta voisi yleisessä kokouksessa päättää vain, ettei etäosallistumista sallita, mikäli tällainen päätös syntyisi **yksimielisesti**. Vaikka näin olisi yleisessä kokouksessa päätetty, niin osakas voisi seuraavassa yleisessä kokouksessa esittää päätöksen kumoamista. Päätös siis kumottaisiin, mikäli yksikin osakas etäosallistumista kannattaisi.

Ehdotettu järjestely mahdollistaisi pienen, paikallisen osakaskunnan pitämään vain fyysistä kokoontumista edellyttäviä kokouksia.

Tämän lisäksi olisi kuitenkin säädettävä etäosallistumisen yksityiskohdista hallituksen esityksen luonnosta mukaillen.

11§

Kutsuajan pidentäminen on perusteltua.

Kokouksen ajankohta ja paikka tulee hoitokunnan laatia siten, että mahdollisimman monella osakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua kokoukseen joko fyysisesti läsnä olevana tai etänä.

Esityksessä ehdotetaan, että kokouskutsu olisi toimitettava kirjallisesti jokaiselle osakkaalle, jonka postiosoite on tiedossa tai joka on ilmoittanut osakaskunnalle sähköpostiosoitteen tai muun tietoliikenneyhteyden kokouskutsun toimittamista varten. Esityksen perusteluissa on määritelty, että jokaisen osakkaan on itse toimitettava osoite osakaskunnan tietoon.

Osakaskokous on osakaskunnan toiminnan ja hallinnon tärkein osa. Samalla se on yksittäiselle osakkaalle ainoa mahdollisuus vaikuttaa osakaskunnan toimintaan ja siten myös hoitokunnan jäsenten valintaan. Tiedonsaanti kokouksesta on osakkaalle välttämätön, jotta

hän voi käyttää osuutensa mukaista valtaa osakaskunnan päätöksenteossa. Esityksen perusteella osakaskunnan velvollisuudet ja vastuut jäävät epäselviksi. Osakkaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi riittävän kattava ja eri tapoja sisältävä tiedottaminen on syytä määritellä lailla eikä jättää sitä liian avoimeksi osakaskunnan itse päätettäväksi.

Osakkaan velvoittaminen aktiivisuuteen omien yhteystietojen toimittamisessa osakaskunnalle on sinällään perusteltua. Suurimmissa osakaskunnissa on tuhansia osakkaita, joista osa asuu ulkomailla. Ajantasaisen osoiterekisterin ylläpito on työlästä, mutta kuitenkin mahdollista, kun se maanmittauslaitoksen rekistereistä voidaan pätevästi selvittää (vrt. tiekuntien maksujen määrääminen).

Mikäli osoitetieto jätettäisiin vain osakkaan velvollisuudeksi, tulisi lainsäädännössä pohtia mahdollista tuottamuksellisuutta osakkaiden ilmoittamien osoitetietojen kirjaamisen välttelytapauksessa. Osakkaan tulisi ainakin saada osakaskunnalta selkeä kuittaus ilmoittamansa yhteystiedon vastaanotosta ja kirjauksesta.

16§

Yhteisaluelain 16 §:n 1 ja 2 momenteissa säädetään osakkaan mahdollisuudesta vaatia tiettyjen osakaskunnan kokousten päätösten alistamista tuomioistuimen vahvistettavaksi. Päätös on vahvistettava, jos se on tehty lain mukaisesti eikä aiheuta taloudellista vahinkoa osakkaalle, joka ei ole päätöstä kannattanut.

Tätä säännöstä ei tulisi poistaa, vaan vaalia osakkaiden oikeussuojakeinona ja siten tarjota osakkaalle mahdollisuus suojata yhdenvertaisuuttaan ja omaisuuttaan.

Poistamisen sijaan oikeussuojakeinoja tulisi lisätä eduskunnan ponsien, perustuslaki-valiokunnan selkeän kannan sekä hallitusohjelman kirjauksen velvoittamana.

18 §

Osakaskunnan säännöt. Lakitekstissä tulisi tarkemmin määrätä, ettei osakaskunnan sääntöjä voida kirjoittaa yleisesti käytetyistä Kalatalouden keskusliiton mallisäännöistä poikkeavaksi niin, että muutos vaarantaisi osakkaiden yhdenvertaisuuden tai omaisuudensuojan toteutumisen. Lakitekstissä tulee painottaa sääntöjenkin osalta osakaskunnan olemusta, merkitystä ja asemaa yhteisalueen osakkaiden hallinnollisena yhteenliittymänä. Osakkaan liittyminen osakaskuntaan ei ole vapaaehtoista ja eroaminen osakaskunnasta ei käytännössä ole mahdollista.

Sääntöjen on tuettava näitä osakaskunnan toimintaperiaatteita.

20§

Hoitokunnan päätösvaltaisuuden lisäksi tulisi tarkoin määritellä hoitokunnan ja yleisen kokouksen välinen suhde ja toimivalta sekä toimivallasta juontuva hoitokunnan jäsenten henkilökohtainen vastuu.

23§

Laissa ei ole tarkkaa määritystä siitä, miten hoitokunnan tai yleisen kokouksen päätös saatetaan kaikille osakkaille tiedoksi. Pöytäkirjan julkaisu on usein venynyt ja valittaminen päätöksestä on viivästyksen vuoksi vaarantunut tai käynyt mahdottomaksi.

Osakas ei voi tietää hoitokunnan kokousten ajankohtaa, ellei ajankohtien julkaisua edellytetä. Samoin on hoitokunnan käsittelemien asioiden seuranta, elleivät kokouskutsu, esityslista ja liitteet ole julkisia eikä niitä oikea-aikaisesti esitetä. Valituksen tekeminen tulee viiveiden vuoksi vaikeaksi, ellei jopa mahdottomaksi.

Yhteenveto

Yhteisäluelain muuttamiseen on ilmaistu selkeä kansanvallan tahto sekä eduskunnan, että myös hallituksen toimesta. Tässä hallituksen esityksessä ei tule rajoittua vain lain kirjaimen harmonisointiin muiden lakimuutosten kanssa ja sen lisäksi koetun koronapandemian kokoontumisrajoitusten edellyttämän etäosallistumisen laillistamiseen.

Tämän hallituksen esityksen luonnoksen täydentämiseksi tulee valmistelijoiden paneutua nykyisen yhteisäluelain soveltamisen ongelmiin syvällisesti. Osakkaita pitää suojella mielivaltaiselta hallinnolta.

Osakkaiden yhdenvertaisuuden ja omaisuuden suojaaminen tulee olla yhteisäluelain oleellinen tarkoitus.

Osakaskunnat ovat yhteiskunnan toimesta määrätyt ja niiden asianmukainen toiminta tulee yhteiskunnan taholta lailla varmistaa.

Seinäjoella 22.8.2025

Tenon kiinteistönomistajat ry:n hallituksen puolesta

Veikko Rintamäki, puheenjohtaja